

NOTAT

Oversigt over projekter støttet af Den fællesregionale pulje til forskning i forebyggelse i 2021

Den fællesregionale pulje til forskning i forebyggelse skal bidrage til, at en koordineret forebyggelsesindsats går hånd i hånd med den nyeste viden om, hvad der virker. Puljen blev i år uddelt for tredje gang.

Styregruppen for puljen har på baggrund af egen og arbejdsgruppens vurdering besluttet at støtte syv forskningsprojekter med i alt 6,8 mio. kr. Du kan læse nærmere om disse herunder.

Gennemgangen er baseret på korte populære beskrivelser, som projekterne indsendte i forbindelse med deres ansøgning til puljen. Rækkefølgen på projekterne er vilkårlig.

1. Screening and managing depression and anxiety with therapist-assisted eHealth intervention in patients with ischemic heart disease in the cardiac rehabilitation setting (eMindYourHeart)

Hovedansøger: Susanne Pedersen, Region Syddanmark

Bevilling: 1.015.300 kr.

Projektbeskrivelse

Formålet med eMindYourHeart studiet – på dansk ”Pas på dit hjerte og din psyke” – er at udvikle et terapeutunderstøttet internetbaseret behandlingstilbud rettet mod depression og angst, der kan integreres med den nuværende hjerterehabilitering for patienter med iskæmisk hjertesygdom og depression og angst. Projektet vil undersøge om patienterne er tilfredse med tilbuddet og gennemfører forløbet og afprøve de nødvendige procedurer ift. senere implementering af behandlingen i klinisk praksis. På basis af resultaterne af denne fase justeres der på behandlingstilbuddet samt procedurer, hvis relevant. Til slut vil projektet i et lodtrækningsstudie undersøge om behandlingen integreret

med standard hjerterehabilitering er mere effektiv end standard hjerterehabilitering alene ift. at reducere patienternes symptomer på angst og depression og også er kosteffektivt.

Behandlingstilbuddet er udviklet sammen med patienter, som har hjertesygdom og lider af depression og angst for at sikre, at det opfylder patienternes behov og præferencer. En brugercentreret tilgang har vist sig at øge behandlingens kvalitet, niveauet af brugeraccept og dets fremtidige implementering i klinisk praksis.

Der er et akut behov for effektiv behandling af patienter med iskæmisk hjertesygdom og depression og angst og dette behov forventes at stige. Derfor har eMindYourHeart behandlingstilbuddet et stort potentiale, idet det kan være med til at forbedre patienters livskvalitet og forlænge deres liv samt lede til besparelser for samfundet.

En klar fordel ved et internetbaseret program er, at patienter kan tilgå behandlingen via internettet når og hvorfra de ønsker. De undgår stigma ved at se en psykolog, og det kræver færre ændringer i deres liv, fx skal de ikke tage fri fra arbejde for at gå til psykolog – med større sandsynlighed for at de får det integreret i deres hverdag og gennemfører programmet.

2. Forebyggende beskæftigelsesrettet indsats til at unge med ny-diagnosticeret skizofreni

Hovedansøger: Pernille Pedersen, Region Midtjylland

Bevilling: 692.197 kr.

Projektbeskrivelse

Det overordnede formål med projektet er at bidrage med ny viden om arbejdsmarkedstilknytning hos personer med ny-diagnosticeret skizofreni. Projektet belyser om en tværsektoriel beskæftigelsesrettet indsats (Morfeus), der gives i tillæg til et specialiseret behandlingstilbud (OPUS) øger arbejdsmarkedstilknytning samt reducerer indlæggelser og nedsætter brugen af psykofarmaka sammenlignet med vanlig beskæftigelsesrettet indsats på OPUS klinikken på Aalborg Universitetshospital (Aalborg).

Siden januar 2014 er ca. 600 patienter blevet henvist til OPUS behandling i Aarhus, hvoraf godt en tredjedel har modtaget Morfeus. I Aalborg har ca. 300 patienter været henvist til OPUS behandling siden januar 2014. Alle patienter, som har modtaget OPUS behandling i Aarhus eller Aalborg identificeres ud fra

hospitalernes registre. Ud fra journaler identificeres patienter fra Aarhus, som har modtaget Morfeus.

Oplysninger om arbejdsmarkedsstatus bliver indhentet fra Beskæftigelsesministeriets forløbsdatabase, mens information om diagnose, indlæggelse og ambulante kontakter indhentes fra Landspatientregistret, samt medicin fra Lægemiddeldatabasen. Arbejdsmarkedsstatus vil blive opgjort som antal uger i arbejde eller uddannelse samt tiden fra behandlingsstart til de er i arbejde eller uddannelse. Derudover undersøges antal indlæggelsesdage og antal ambulante kontakter på psykiatriske afdelinger samt forbrug af psykofarmaka. Disse udfald opgøres fra start af OPUS behandling til 4 år efter.

Der vil blive gennemført individuelle interviews med ca. 10 patienter fra både Aarhus og Aalborg for at opnå indsigt i deres oplevelser af livskvalitet, helbred og arbejdsmarkedstilknytning. Data analyseres ved hjælp af hermeneutisk analyse, da metoden er stringent og muliggør dialog med materialet.

Projektet bliver gennemført i et tværsektorielt samarbejde mellem DEFACTUM (Region Midtjylland), hospitalerne i Aarhus og Aalborg samt Aarhus kommune. Derudover indgår organisationerne SIND og Skizofreniforeningen.

Projektet bidrager med ny viden om den forebyggende effekt af beskæftigelsesrettede indsatser til personer med skizofreni og betydningen af disse for livskvalitet og helbred. Hvis der er effekt af Morfeus skaber projektet mulighed for at indsatsen kan udrulles til OPUS klinikker over hele landet, ligesom der kommer viden, der kan overføres til personer med andre psykiatriske diagnoser end skizofreni.

3. Forebyggelse af ulighed med brobyggere i sundhedsvæsenet – Social Sundhed (SoS)

Hovedansøger: Claus Vinther Nielsen, Region Sjælland

Bevilling: 1.000.344 kr.

Projektbeskrivelse

Den frivillige forening Social Sundhed (SoS) blev stiftet i 2013 efter en konkurrence på Aarhus Universitet som det bedste løsningsforslag til at forebygge ulighed i sundhed. I 2016 blev SoS forankret i Aarhus Kommune med en samskabesaftale om nye veje til større social lighed. Foreningen er også veletableret i København og Aalborg og har aktiviteter i MidtVest, Fredericia og Odense. SoS oplever en stigende efterspørgsel. SoS' bærende element er korpset af frivillige brobyggere, som er sundhedsprofessionelle under uddannelse.

Formålet med projektet er at undersøge om indsatsen med brobyggere er med til at forebygge social ulighed i sundhed ved at øge borgeres sundhedskompetencer, forbedre deres oplevelse af egen sundhedstilstand og forbedre mødet med sundhedsvæsenet. Desuden undersøges om indsatsen ændrer gruppens forbrug af sundhedsydelser samt deres oplevelse af udfordringer i sundhedsvæsenet. Denne viden er vigtig og efterspørges af kommuner, der ønsker at forebygge ulighed i sundhed. Kommunerne og ønsker dokumentation for indsatsens effekt før udbredelse af tilbuddet til deres sårbare borgere.

Social ulighed i sundhed er steget i perioden mellem 2010-2017, bl.a. på grund af multisygdom, daglig rygning, overvægt og ligheden i dødelighed er tæt på fordoblet. Syv procent af alle danskere anses for at være socialt udsatte. Socialt udsatte borgere er mere syge og bruger sundhedsvæsenet mere. Desuden bruger socialt udsatte primært akuttillbuddene, hvilket er u hensigtsmæssigt, da borgernes ofte komplekse helbredsproblemer ikke håndteres bedst her. Den stigende specialisering i sundhedsvæsenet udgør endnu en ulighedsskabende faktor. Der synes dermed at være nogle iboende u hensigtsmæssigheder i måden hvorpå sundhedsvæsenet opsøges og anvendes.

Den ulighed socialt udsatte borgere har i forhold til sundhedsfaglige ydelser og i mødet med sundhedsvæsenet er veldokumenteret. Der mangler imidlertid viden om SoS' brobyggerindsats kan forebygge social ulighed i sundhed. Der mangler også dokumentation ift. effekter af indsatser på socialt udsatte borgers sundhedskompetencer.

Forskningsprojektet gennemføres fra medio 2021 til ultimo 2022. Metoden er en spørgeskemaundersøgelse med alle borgere, der modtager indsatsen i Aarhus, København, Aalborg og Odense kommuner. Dataindsamlingen foretages i forbindelse med første møde mellem borger og brobygger og efter 6 måneder. Besvarelserne kobles med registerdata herunder forbrug af sundhedsydelser. Det undersøges om brobyggerindsatsen forbedrer socialt udsatte borgers selvrappede sundhedskompetencer og helbred samt om forbruget af sundhedsydelser ændres fra akutte til planlagte ydelser. Desuden undersøges hvordan brobyggerindsatsen påvirker borgerens møde med sundhedsvæsenet.

Forskningsprojektet er iværksat af Center for Praksisnær Forskning (CePR), Region Midtjylland og gennemføres i et samarbejde mellem DEFACTUM - Folkesundhed og Rehabiliteringsforskning, CePR og Social Sundhed, Aarhus. Projektgruppen samarbejder desuden med en følgegruppe bestående af Alliancen mod Social Ulighed i Sundhed, Rådet for Socialt Udsatte, Aarhus Kommune, Magistraten for Sundhed og Omsorg samt Aarhus Universitetshospital.

4. HeLP-studiet: Gravide kvinders sundhedskompetence – en vej til differentiering af svangreomsorgen?

Hovedansøger: Rikke Damkjær Maimburg, Region Midtjylland

Bevilling: 640.000 kr.

Projektbeskrivelse

HeLP (Health Literacy in Pregnancy) studiet er en systematisk undersøgelse af gravides sundhedskompetence og hvorledes den påvirker både kvindens og barnets sundhed. Sundhedskompetence er evnen til at tilgå, forstå, vurdere og anvende sundhedsinformation. Tidligere forskning har vist, at personer med lav grad af sundhedskompetence har øget risiko for sygdom, dårlig livskvalitet og dødelighed medførende store omkostninger for den enkelte og samfundet. For gravide hænger lav sundhedskompetence blandt andet sammen med fedme, øget risiko for graviditetsdiabetes, svangerskabsforgiftning og dødfødsel.

Formålet med HeLP studiet er at undersøge danske gravide kvinders sundhedskompetencer og sammenhænge med sundhedsvaner samt komplikationer i graviditet og fødsel såsom f.eks. graviditetsdiabetes, svangerskabsforgiftning, igangsættelse af fødslen og brug af epiduralblokade. Viden fra studiet skal danne baggrund for nytænkning af differentierede indsatser.

HeLP undersøgelsen er designet som et kohortestudie baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt gravide kvinder på Aarhus Universitetshospital (AUH) samt data fra elektroniske patientjournaler (EPJ). Dataindsamlingen forventes gennemført fra 1. april 2021 til 31. marts 2022. Der er gennemsnitligt 5000 fødsler årligt på Aarhus Universitetshospital. Gravide kvinder inviteres til besvarelse af HeLP spørgeskemaet gennem E-boks. Spørgeskemasvar vil blive koblet med graviditet – og fødselsoplysninger, hvis kvinden giver samtykke. HeLP spørgeskemaet indeholder information vedrørende sundhedskompetence, sundhedsvaner, prægravid BMI, oplevelser med sundhedsvæsenet, selv-vurderet helbred og trivsel, samt demografiske- og socioøkonomiske faktorer.

Sundhedskompetence belyses med "the Health Literacy Questionnaire" (HLQ), som er valideret i dansk kontekst. Det indeholder spørgsmål om kvindernes oplevelse af, om de 1) har støtte fra sundhedsprofessionelle, 2) har tilstrækkelig information, 3) aktivt kan tage hånd om egen sundhed, 4) har social støtte til egen sundhed, 5) kan vurdere den information, man får, 6) har et aktivt samarbejde med sundhedsprofessionelle, 7) kan navigere i sundhedssystemet, 8) har evne til at finde relevante informationer om sundhed og 9) kan forstå information om sundhed. Desuden vil digital sundhedskompetence blive afdækket.

HeLP projektet er et bredt samarbejde mellem Aarhus Universitetshospital, Aarhus Universitet, Steno Diabetes Center København og Aarhus Kommune.

Det indgår i HeLP programmet, som samlet set etablerer viden om gravide kvinders sundhedskompetencer. Den etablerede viden vil danne baggrund for en differentieret svangreomsorg, hvor opmærksomheden vil være på de gravide kvinder, der har størst behov for glæde af sundhedsfremme og forebyggende indsatser. Programmet forventes at kunne resultere i en omfordeling af ressourcer til gavn for både samfundet, Danske Regioner, de involverede sundhedsprofessionelle og gravide kvinder samt på sigt deres børn.

5. Skolebaseret HPV-vaccination og HPV-rådgivning målrettet børn og forældre med etnisk minoritetsbaggrund – en bruger centreret forebyggende indsats

Hovedansøger: Sara Koed Badre-Esfahani, Region Midtjylland

Bevilling: 1.302.000 kr.

Projektbeskrivelse

Projektet er en del af et tværregionalt forskningssamarbejde mellem Aarhus Universitetshospital, Odense Universitetshospital og Regionshospitalet Randers med tæt inddragelse af Aarhus Kommunes afdeling for Børn & Unge og Bydelsmødrene.

Livmoderhalskræft kan forebygges vha. HPV-vaccination i barndommen og screening for celleforandringer i voksenlivet. Begge dele er gratis. Alligevel bliver 30 % af alle unge etniske minoritetskvinder hverken HPV-vaccineret eller screenet for livmoderhalskræft. Til sammenligning gælder det for 10% af unge kvinder med dansk baggrund. I tilgift bliver 60% af alle unge drenge – uanset etnisk baggrund- ikke HPV-vaccineret. Forskning har vist, at børn med etnisk minoritetsbaggrund ikke deltager i HPV-vaccination på grund af deres forældres manglende kendskab til HPV, utryghed pga. negativ medieomtale, tabuer relateret til sex, genitalier og kønsroller, samt generel mistillid til det danske sundhedsvæsen.

I tæt samarbejde med brugerrepræsentanter blandt etniske minoritets forældre og lokale skoler, udvikles og afprøves en helt ny intervention, hvor skolebaseret HPV-vaccination kombineres med skræddersyet HPV-rådgivning. Skolebaseret HPV-vaccination har vist gode resultater i Sverige, særligt for børn med anden etnisk baggrund. Den overordnede deltagelse i HPV-vaccination var 79% ved skolebaseret HPV-vaccination sammenlignet med 48% uden for skoleregi. Skolebaseret HPV-vaccination er også indført på forsøgsplan i Københavns Kommune, hvor der også er vist gode foreløbige resultater. Imidlertid har ingen af disse indsatser formået at øge vaccinationsdeltagelsen blandt etniske minoriteter til samme niveau som baggrundsbefolkningen.

Nærværende forskningsprojektet vil som det første af sin slags kombinere skolebaseret HPV-vaccination af alle 12-årige elever med skræddersyet skolebaseret HPV-rådgivning for elever og forældre på århusianske skoler med flere end 25 % etniske minoritets elever (interventionsskoler).

Projektet designes som et eksperimentelt forsøg, hvor børn på interventions-skolerne sammenlignes med børn i andre tilsvarende områder med høj koncentration af etniske minoriteter, fx Vollsmose på Fyn (kontrolgruppen). Elever og forældre på interventionsskolerne identificeres af Aarhus Kommune Børn og Unge, hvorimod kontrolgruppen fra de øvrige regioner identificeres i CPR-registret på baggrund af deres bopæl og alder.

Effekten af projektet bliver opgjort ved at sammenligne vaccinationsdækningen på interventionsskolerne med vaccinationsdækningen i kontrolgruppen samlet for alle eleverne, separat for elever med dansk og etnisk minoritetsbaggrund samt på sigt også for børnenes søskende. Endvidere bliver projektets robusthed og gennemførelighed evalueret, samt forældres og professionelle (skolelærer, skoleleder og sundhedsplejersker) oplevelse af og erfaringer med interventionen undersøgt vha. interviews.

Projektet gennemføres som et ph.d.-projekt som planlægges at starte i efterår 2021 og slutte efterår 2024. Selve interventionen gennemføres hen over skoleåret 2022-23. Resultaterne vil blive formidlet videnskabeligt i form af nationale og internationale publikationer, præsentationer og en Ph.d.-afhandling. Derudover vil der være fokus på en bredere formidling i dagspressen, kommuner og andre offentlige interessenter (såsom Sex og Samfund).

Ved at forbedre børn og forældres viden om HPV-relateret sygdomme samt tilbyde lettilgængelig skolebaseret HPV-vaccination forventes projektet:

1. at øge deltagelse i HPV-vaccination blandt alle 12-årige børn på skoler i Aarhus Kommune med høj koncentration af elever med anden etnisk baggrund; 10%-point for børn med minoritetsbaggrund og 5 %-point for børn med dansk baggrund
2. at øge deltagelse i HPV-vaccination blandt de involverede børns øvrige søskende (op til 18 år).

Hvis projektet viser sig at have den formodede effekt, har det stort potentiale til at blive implementere i andre regioner og kommuner qua projektgruppens tværregionale design og brede vifte af samarbejdspartnere i hele landet. På denne måde kan projektet bidrage til at mindske den etniske ulighed i sundhed.

6. AKTIVE FÆLLESSKABER Fastholdelse af fysisk aktivitet blandt borgere med svær overvægt, type 2-diabetes eller hjertekarsygdomme

Hovedansøger: Janne Lorenzen, Region Sjælland

Bevilling: 1.000.000 kr.

Projektbeskrivelse

Formålet med projekt "Aktive Fællesskaber" er at udvikle og afprøve en model for brobygning mellem kommunale forebyggelsestilbud og motionstilbud i civilsamfundet med det mål, at flere borgere med type 2-diabetes, hjertekarsygdomme eller svær overvægt fortsætter med at være fysisk aktive efter endt kommunalt forløb. Herunder skal det undersøges, om og hvordan eksisterende IT-løsninger kan understøtte fastholdelsen.

Fysisk aktivitet er et centralt element i forebyggelsen af kroniske sygdomme. En stor del af forebyggelsesarbejdet foregår i kommunerne. En fællesnævner for de kommunale forebyggelsestilbud er, at de er tidsbegrænsede (6-12 uger). Når tilbuddene slutter, er mange borgere motiverede for at fortsætte med at dyrke motion, men en stor andel formår ikke at holde fast i de nye aktive vaner.

Der er mange årsager til den manglende fastholdelse, herunder mangel på relevante tilbud i lokalområdet, kendskab til mulige tilbud og manglende motivation. Meget tyder på, at social interaktion og det at være en del af et positivt og aktivt fællesskab er medvirkende til at øge motivationen og fastholde et højt fysisk aktivitetsniveau. Og for nogle borgere kan det være værdifuldt, at der inddrages IT-løsninger til at understøtte fastholdelsen eller skabe virtuelle fællesskaber, særligt i denne Covid-19 tid, fx gennem online træning, huske-sms'er eller virtuelle motivationsgrupper.

Projekt Aktive fællesskaber baserer sig på en partnerskabstankegang, hvor partnere mødes på lige vilkår med hver deres ressourcer, erfaringer og kompetencer om et fælles mål. Partnerskabet består af Steno Diabetes Center Sjælland, Odsherred Kommune, TrygFondens Center for Aktiv Sundhed og Det Sektorfri Forebyggelseslaboratorium. Derudover vil relevante lokale aktører blive inddraget i partnerskabet, fx idrætsforeninger, patientorganisationer og borgere. Projektet tager udgangspunkt i de organisatoriske, geografiske og demografiske rammer i Odsherred kommune, og kommunen er dels medansøger og dels setting for projektet.

Målgruppen for projekt Aktive Fællesskaber er borgere, som deltager i forebyggelsestilbud i Odsherred Kommune og som lider af hjertekarsygdom, type 2-diabetes og/eller svær overvægt. Kommunen har årligt ca. 200 borgere gennem et forebyggelsestilbud efter §119.

Konkret vil projektet udvikle og afprøve en generisk model til organisering og brobygning mellem kommunale forebyggelsestilbud og motionstilbud i civilsamfundet. Projektet benytter samskabelse som metode i udviklingen af modellen. Gennem netværksmøder og tre workshops mødes relevante aktører for at samskabe modellen, og der vil løbende blive evalueret systematisk på processer og resultater. Før afholdelsen af samskabelsesworkshops vil området blive kortlagt og relevante partnere vil blive identificeret via eksplorative interviews med centrale aktører i lokalsamfundet.

Den endelige model vil den blive afprøvet på en mindre gruppe borgere i Ods herred kommune (pilotstudie). Her vil fokus dels være på gennemførlighed og implementering med henblik på udbredelse til andre af landets kommuner, og dels på om borgerne fastholder et højt fysisk aktivitetsniveau i overgangen mellem kommune og civilsamfund. Effekten af implementeringen på borgernes fysiske aktivitetsniveau vil blive evalueret i et prospektivt interventionsdesign, hvor deltagerne vil blive målt før opstart, ved afslutningen og tre mdr. efter afslutningen af det kommunale forebyggelsestilbud.

7. Improvements in daily Activity and exercise in Children with overweight: The Act-Child study

Hovedansøger: Jens Meldgaard Bruun, Region Midtjylland

Bevilling: 1.162.400 kr.

Projektbeskrivelse

En nylig rapport fra Sundhedsstyrelsen viser, at kun 26% af de danske 11-15-årige var fysisk aktive mindst 1 time dagligt, og kun 13% opfyldte anbefalingerne om 30 minutters moderat til høj intensitet aktivitet 3 gange ugentligt. Andre nye tal fra styrelsen viser, at 17-18% af danske børn og unge mellem 7-18 år opfylder kriterierne for overvægt og 3-4% for svær overvægt. Svær overvægt i barndommen forudsiger ofte svær overvægt som voksen samt øget risiko for udviklingen af livsstilrelaterede sygdomme som type 2 diabetes (T2D) og hjertekarsygdomme (HKS) sammenlignet med personer, der havde en normal vægt som barn.

Projektets formål er at sammenligne effekten af to forskellige livsstilsinterventioner på udviklingen i fysisk aktivitet, kropsvægt, livskvalitet, biomarkører og udviklingen af følgesygdomme, blandt børn der lever med overvægt eller svær overvægt. Projektets hypoteser er, at en tidlig indgriben med livstilsinterventioner bestående af bl.a. superviseret fysisk aktivitet, hos børn med overvægt eller svær overvægt, vil:

- reducere graden af overvægt (faldende BMI-SDS) eller en fastholdelse af vægten (uændret BMI-SDS) og dermed reducerer risikoen for følgesygdomme senere i livet
- reducere inaktivitet og øge daglig fysisk aktivitet og dermed reducerer risikoen for følgesygdomme uafhængigt af om der opnås en vægtreduktion (BMI-SDS)
- forbedre den psykologiske og sociale belastning som er forbundet med børneovervægt og forbedre livskvaliteten.

Act-Child studiets kliniske del består af følgende.

Projekt 1) – projektet er igangsat og finansieret

En opgørelse og sammenligning af to veletablerede kommunale tilbud til børn med svær overvægt, ca. 700 deltagere fra hhv. Randers og Aarhus kommune. En estimeret gruppe på ca. 350 børn med svær overvægt som aldrig blev for inkluderet vil fungere som kontrolgruppe.

Projekt 2a)

Et klinisk studie med 300 børn med overvægt i alderen 6-7 år, som fordeles til en af to eksisterende kommunale livstilsinterventioner med ugentligt superviseret aktivitet (150 i hver gruppe). Fordelingen vil ske med baggrund i, hvor børnene er bosiddende. Behandlingslængden er 12 måneder.

Projekt 2b)

Et delstudie til Projekt 2a, hvor 150 børn af børnene fra 2a fordeles tilfældigt (lodtrækning blandt deltagende skoler) til et høj eller moderat intensitet træningsprogram (75 i hver gruppe). Behandlingslængden er 6 måneder, men ligger inden for de 12 måneder i Projekt 2a.

Deltagere i projekt 2a og 2b vil blive identificeret ved de obligatoriske besøg hos skolesundhedsplejersken i indskolingen. Den daglige behandling vil foregå hos sundhedsplejersker og fysioterapeuter i kommunalt regi. Efter 12 måneders intervention vil børnene blive fulgt i op til 4 år med årlige kontroller.

Act-Child studiet vil give en ny og vigtig viden om, hvordan livstilinterventioner med fokus på fysisk aktivitet påvirker mængden af daglig fysisk aktivitet hos børn med overvægt eller svær overvægt. Børnene vil blive fulgt fra indskoling (6 -7år) til mellemtrin (10-11 år).